

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фармакології та фармакогнозії

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
(Ярослав РОЖКОВСЬКИЙ)
ПІБ
"27" серпня 2021 р

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ з самостійної роботи студентів (СРС)

Курс II рік підготовки докторів філософії Факультет фармацевтичний

Навчальна дисципліна Лікарські рослини та фітотерапія

(назва навчальної дисципліни)

Тема № 1. Методи фармакогнозії і фітотерапії. Експедиційні роботи з виявлення природних рослинних ресурсів. Сировинна база ЛР, перспективи розвитку сировинної бази. Системи класифікацій ЛР і ЛРС: хімічна, морфологічна, ботанічна, фармакологічна. Основні напрямки наукових досліджень ЛР. Внесок вітчизняних наукових шкіл у вивчення ЛР.

Методичні рекомендації з СРС
розробив:

завідувач кафедри, проф..д.мед.н.

(Ярослав РОЖКОВСЬКИЙ)

Підпис ПІБ

Методичні рекомендації з СРС
обговорено на методичній нараді
кафедри

«27» серпня 2021 р.

Протокол № 1

Тема №1: «Методи фармакогнозії і фітотерапії. Експедиційні роботи з виявлення природних рослинних ресурсів. Сировинна база ЛР, перспективи розвитку сировинної бази. Системи класифікацій ЛР і ЛРС: хімічна, морфологічна, ботанічна, фармакологічна. Основні напрямки наукових досліджень ЛР. Внесок вітчизняних наукових шкіл у вивчення ЛР» - 8 год.

1. Актуальність теми Одним з головних завдань практичної фармакогнозії є визначення тотожності (ідентичності) лікарської рослинної сировини. Важливу роль у виконанні цього завдання відіграє як макроскопічний, так і мікроскопічний методи аналізу. Установленню справжності в значній мірі допомагають і гістологічні реакції на різноманітні класи природних сполук, що містяться у тканинах рослин. Аналіз якості лікарської рослинної сировини неможливий без встановлення вмісту діючих речовин. Для цього використовуються різні біохімічні методи, сучасне обладнання, стандартні та модифіковані методики.

Знання й навички з визначення тотожності та якості лікарської рослинної сировини є необхідними провізору у його практичній діяльності в процесі заготівлі сировини, приймання її від населення чи лабораторному аналізу.

2. Навчальні цілі:

В результаті самостійної проробки цієї теми студенти повинні:

- знати:

- Експедиційні роботи з виявлення природних рослинних ресурсів.
- Сировинна база ЛР, перспективи розвитку сировинної бази.
- Системи класифікацій ЛР і ЛРС: хімічна, морфологічна, ботанічна, фармакологічна.
- Основні напрямки наукових досліджень ЛР.
- Внесок вітчизняних наукових шкіл у вивчення ЛР.

- вміти:

- об'яснити суть фармакогностичного аналізу ЛРС
- обґрунтувати внесок вітчизняних наукових шкіл у вивченні ЛР
- назвати системи класифікації ЛР та ЛРС.

3. Матеріали для доаудиторної підготовки студентів.

3.1. Основні базові знання, вміння, навички, які необхідні для самостійного вивчення і засвоєння теми і які базуються на міждисциплінарних зв'язках:

№№ п.п.	Дисципліна	Знати	Вміти
1	2	3	4
1.	Ботаніка	Класифікацію ЛР	Відрізнити за характерними ознаками різні лікарські рослини
2.	Органічна хімія	Фізичні та хімічні властивості	Проводити якісні

		полісахаридів, терпеноїдів, ароматичного гетероциклов.	глікозидів, похідних ряду,	реакції; очистку органічних сполук.
--	--	---	----------------------------------	---

3.2. Зміст теми.

Структурно-логічна схема змісту теми

3.3. Рекомендована література:

основна:

1. Antonyuk V. O. A practical course of pharmacognosy (Laboratory manual) / V. O. Antonyuk, R. M. Lysyuk, L. Ya. Antonyuk. – Lviv: LNMU, 2011. – 499 p.
2. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». — 2-е вид. — Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. — Т. 1. — 1500 с.
3. European Pharmacopoeia. - 8th ed.; – Druckerei C. H. Beck, Nordlingen (Germany), 2013.- 3655 p.
4. Практикум з ідентифікації лікарської рослинної сировини: навч. посіб. / [В. М. Ковальов, С. М. Марчишин, О. П. Хворост та ін.] ; за ред. В. М. Ковальова, С. М. Марчишин. – Тернопіль: ТДМУ, 2014. – 250 с.
5. Фармакогнозія: базовий підручн. для студ. вищ. фармац. навч. закл.(фармац. ф-тів) IV рівня акредитації / В.С. Кисличенко, І.О. Журавель, С.М. Марчишин та ін.; за ред. В.С. Кисличенко. - Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2015. - 736 с.
6. Лекарственное растительное сырье и фитосредства под общ. ред. Середы П.И., Киев, ВСИ «Медицина», 2010
7. Фармакогнозія. Лекарственное сырье растительного и животного происхождения. Под ред. Яковлева Г.П. С.-Петербург, Спецлит 2013

8. Фармакогнозія: навчально-методичний посібник (ВНЗ I—III р. а.) / В.П. Ходаківська, І.А. Бобкова, Л.В. Варлахова Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» 2018.
9. Фармакогнозія: підручник (I—III р. а.) / І.А. Бобкова, Л.В. Варлахова. — 3-є видання Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» 2018, 504с.
10. Фармакогнозія с основами фитотерапии А. Пастушенков, Н. Беспалова Издательство Феникс 2016.

додаткова:

1. Лекарственное сырье растительного и животного происхождения. Фармакогнозия: учебное пособие / под. ред. Г. П. Яковлева. - СПб.: СпецЛит, 2006. - С.4-7.
2. Фармакогностический анализ лекарственного-растительного сырья/ Банний И.П., Литвиненко М.М., Евтифеева О.А., Сербин А.Г. - Х.:НФАУ, 2002. -88 с.
3. Коновалова О.Ю., Мітченко Ф.А., Шураєва Т.К. Біологічно активні речовини лікарських рослин: навч. Посіб. З фармакогнозії для студентів вищих фарм. Навч. Закладів і фарм. Фа культ. Вищ. Мед. Навч. Закладів III-IV рівнів акрид. Спеціал 7.110 – фармація. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 352 с.

3.4. Орієнтуюча картка для самостійної підготовки студента з використанням літератури з теми:

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1	2	3
Вивчити: Мікроскопічний аналіз	У чому полягає мета мікроскопічного аналізу:_____.	
Приготування тимчасових препаратів	Техніка приготування тимчасових препаратів: _____.	
Провідні тканини рослин	Провідні тканини рослин: а, б, в, г, д	
Судино-волокнисті пучки	Які види судинно-волокнистих пучків ви знаєте: а, б, в, г, д, е. Механічні тканини рослин: а, б, в, г, д	
Кора	До складу кори входять: а, б, в, г, д	
Будова корня	Первинне (а) і вторинне (б) будова корня	
Мікроскопічний аналіз	Індиферентні і просвітлюють рідини;	
Проведення реакцій на	Реакція на слиз проводиться: а,	

різні БАВ	<p>реакція проводиться в такий спосіб:_____.</p> <p>Б - реакція проводиться _____.</p> <p>Реакція на ефірні масла проводиться наступним чином: _____.</p> <p>Для відмінності ефірних масел від жирів застосовують розчин:_____.</p> <p>Реакція на антраценпохідні проводиться таким чином: _____.</p> <p>Реакція на дубильні речовини проводиться наступним чином :____.</p> <p>Реакція на жири проводиться наступним чином: _____.</p> <p>Реакція на крохмаль проводиться наступним чином: _____.</p> <p>Реакція на здерев'янілих клітковину проводиться наступним чином:____.</p>	
-----------	---	--

3.5. Матеріали для самоконтролю.

3.5.1. Питання для самоконтролю.

1. Виникнення та етапи розвитку фармакогнозії як науки.
2. Визначення понять: «лікарська рослина», «лікарська сировина»
3. Поняття про біологічно активні речовини та їх класифікацію
4. Основні групи ЛР та ЛРС за вмістом БАВ, які вивчаються у курсі фармакогнозії.
5. Поняття про тотожність та доброякісність ЛРС .
6. Методи фармакогностичного аналізу.
7. В чому полягає мета мікроскопічного аналізу?

3.5.2. Тестові завдання для самоконтролю.

1. Під назвою "*Fructus*" у фармацевтичній практиці розуміють

- А. Плоди
- Б. Корені
- В. Листя
- Г. Кору
- Д. Надземну частину рослин

2. Під назвою "*Herba*" у фармацевтичній практиці розуміють

- А. Надземну частину трав'янистої ЛР
- Б. Листя

- В. Однорічну ЛР
- Г. Багаторічну трав'янисту рослину
- Д. Стебла

3. У яких випадках ЛРС стандартизують за вмістом екстрактивних, а не конкретних діючих речовин?

- А. Діючі речовини поки не відомі
- Б. Дуже великий вміст діючих речовин у сировині
- В. Дуже малий вміст діючих речовин у сировині
- Г. Не розроблений метод кількісного визначення діючих речовин.

Методичні рекомендації склали _____ ас. Герасимюк Н.В.